

קראתי בעניין רב את הראיון עמך ב"ישראל היום". דברייך הנוגעים להגדרת החילוניות גרמו לי להעיר בפניך כמה הערות, במיוחד מאחר ובקרוב יצא לאור ספרך שהחילוניות היא נושא. אתה מציין כבר בתחילת הראיון שחילונים הם יהודים שאינם מתחייבים לקיום המצוות ורואים את הזיקה שלהם ליהדות "על ידי שמירה על חלק מן המצוות". נראה לי שהגדרה זו מוטעיית ואף מסוכנת.

רבים הם היהודים החילוניים שאינם מקיימים את מצוות הדת היהודית ואף לא את חלקן (כמוני למשל) ואף אם הם נאמנים לחלק מן המצוות הם עושים זאת לא בגלל זיקתם ליהדות אלא בגלל הערכים הכלליים הקשורים במצוות אלו (כמו עשרת הדיברות, או ואהבת לרעך כמוך). הזיהוי של היהודיות עם מצוות הדת הוא עניין לתקופה מסוימת בהיסטוריה היהודית, תקופה שהתחילה לפני 2000 שנה והסתיימה לפני 200 שנה.

עם הופעת ההשכלה והנאורות הופיעו על במת ההיסטוריה יצורים שהיהדות לא הכירה: ציבורים של אנשים המוחזקים בעיני עצמם ובעיני סביבתם כיהודים למרות שאינם מקיימים תורה ומצוות. הם היו מיעוט שהיהדות נדרשה להגדיר את עצמה ביחס אליהם ולהגדיר את מעמדם בתוכה וסוגייה זו העסיקה ומעסיקה את כולנו עד היום.

אולם העידן המודרני הפך את הקערה על פיה: היהדות האורתודוקסית הופכת לכת מתבדלת, מתנתקת מסביבתה התרבותית ושאלת מעמדה בתוך היהדות עתידה להעסיק את היהדות בדורות הבאים. מה שקיים את היהדות כעם בקרב העמים ושומר על הרציפות ההיסטורית של הדת לא יעמוד במלחמתו עם הסמרטפון: רוב ילדיהם של היהודים האורתודוקסים פתוחים לעולם התרבות והם נמשכים אחרי אוצרותיה ומוקשיה ולבני-ברק אין תשובה לכך. אם האורתודוקסיה לא תשכיל לקחת חלק בזרם התרבות היא תהפוך לאבר מדולדל בתוך היהדות. לכן בהגדירך את החילוניות על פי מרחקה ממצוות הדת אתה משחק לידיה של קבוצה אנכרוניסטית ביהדות ומעניק לה את מעמד הפוסק בשאלה מיהו יהודי.

אני מרגיש עצמי קשור קשר אמיץ ועמוק למורשת ישראל ואינני זקוק לאישורם של רבנים ליהדותי. לא הרב מצגר ולא הרב אבינר מוסמכים להגדיר את יהדותי. היצירה היהודית לדורותיה פתוחה בפני, אני חוקר אותה ומלמד אותה ומגלה באוצרות של חכמה ותובנה ושמח לגלות שמרבית העולם הנאור ניזון מהם – כפי שיהודים (לא רבים) היו פתוחים בכל הדורות לתרבות העולם.

יהדות היא לאום, היא מורשת תרבותית, היא דת, וקרובים לי רבים שביקשו לקחת חלק בגורל היהודי מבלי לקיים מצוות, יותר מרבנים חשוכים שעסוקים בסוגיות שעבד עליהן כלה. היו וישנם ביהדות זרמי מחשבה שקשרו עצמם לאברהם אבינו על פני משה רבנו. לדעתי הם עשו זאת מכיון שאברהם מגלם את שרשה של היהדות, שורש שקדם לתורה ומצוות. "ויאמן באלוהים ותהי לו לצדקה" קרוב לליבי יותר מסוגיות שחיטה כשרה.

זרמים אלה ביהדות השפיעו על דורות רבים של מאמינים וגם של פוסקי הלכה (שירת הקודש והחול של ימי הביניים, הגות קבלית וחסידית ועוד) אולם הפרייה הדדית זו פסקה בדורות האחרונים והחרדיות תפסה את מקומם של אופקים תרבותיים ושל האמונה. כמובן שבדרמה הזו אל לה ליהדות החילונית לשחק לידיה של אורתודוקסיה מתבדלת ומתנוונת. יהדותנו היא יהדות של לאום, של אמונה, של תרבות ומסורת עשירה – ואין היא מצומצמת לדת ש"אסרוה ברצועות של תפילין".